

Anna Marta Żukowska

Ikona Matki Bożej Włodzimierskiej

Religious and Sacred Poetry : An International Quarterly of Religion, Culture and Education 1/4, 229-233

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA MARTA ŻUKOWSKA (Poland)
E-mail: anmartzuk[at]interia.pl

Ikona Matki Bożej Włodzimierskiej

Ikona Matki Bożej Włodzimierskiej została przywieziona z Konstantynopola na Ruś w XII w. Namalował ją artysta grecki. Ikona należy do sztuki bizantyjskiej z epoki macedońskiej, autorstwa anonimowego ikonografa¹ (ikonopiścicy). Początkowo, tuż po przywiezieniu z Bizancjum, ikona była przechowywana w pałacu książęcym w Wyszogrodzie², następnie trafiła do Kijowa, skąd w 1155 r. została przewieziona przez księcia Andrzeja I Bogolubskiego do Włodzimierza nad Kłazmą.

W 1917 r. znalazła się w Galerii Trietiakowskiej, gdzie była przechowywana do 1996 r., po czym trafiła do cerkwi pw. św. Mikołaja w dzielnicy Tołmacze w Moskwie³.

Ikona Włodzimierska łączy dwa typy przedstawienia. Jeden to Dziewica typu *Hodegetria* („Wskazująca Drogę”) ukazująca dogmat chrystologiczny i przedstawiająca swego Syna, Tego, Który Jest Drogą. Maryja trzyma błogosławiące Dzieciątko na lewym ramieniu, a prawą wskazuje Zbawiciela. Matka Boża typu *Eleusa* („Dziewica Czula”) tuli Dzieciątko do siebie, co podkreśla macierzyńskość Maryi. Przez swoją wysublimowaną doskonałość i czystość stylu Ikona Włodzimierska osiągnęła szczyt sztuki ikonograficznej. W opinii Paula Evdokimova znajduje się ona na biegunie przeciwnym do Rafaelowskiego typu Madonny⁴.

Dzieciątko Jezus spowite jest w chiton i himation – szaty właściwe osobom dorosłym – utkane ze złota, tj. „barwy godności Bożej”⁵. Maryja nosi narzucony na suknię ciemny maforion, który okala jej głowę, obrzeżony drogocenną złotą lamówką i ozdobiony trzema gwiazdami; jedną nad czołem, dwie pozostałe umieszczone są na ramionach, co stanowi dogmatyczny znak jej trwałego dziewictwa. Matka Boża trzyma Dzieciątko na prawym ramieniu, lewa dłoń ledwie Go dotyka i raczej wskazuje Jezusa oczom widzów. Dzieciątko przytula twarz do twa-

¹ Paul Evdokimov, *Sztuka ikony, teologia piękna*, z jęz. franc. przeł. Maria Żurowska, wyd. 2, Wydawnictwo Księżki Marianów „PROMIC”, Warszawa 2006, s. 218.

² *The Tretyakov Gallery in Moscow*, Aurora Art. Publishers, Leningrad 1979, s. [1] [b.n.s.].

³ *Włodzimirska Ikona Bogurodzicy*, [w:] *Ikony Matki Bożej*, oprac. Jarosław Charkiewicz, tekst na http://www.cerkiew.pl/index.php?id=ikony&typ=2&i_id=24&. [dostęp 24.11.2013].

⁴ Paul Evdokimov, *Sztuka ikony...*, op. cit., s. 219.

⁵ *Ibidem*, s. 219.

rzy matki w geście czułości. Jedną rączką ściska Jej maforion, drugą otacza Jej szyję. Zaciśnięte usta, wąski nos i nieruchomość wpatrzonych w nieskończoność oczu nadają twarzy Maryi wyraz głębokiego i przejmującego zasmucenia. Lekkie pochylenie głowy ku Dzieciątku osłabia majestatyczność Matki Boskiej. Matka Boża na prezentowanej ikonie jest obrazem Kościoła.

Bibliography / Bibliografia:

Evdokimov Paul, *Sztuka ikony, teologia piękna*, z jęz. franc. przeł. Maria Żurowska, wyd. 2, Wydawnictwo Księży Marianów „PROMIC”, Warszawa 2006.

The Tretyakov Gallery in Moscow, Aurora Art. Publishers, Leningrad 1979, [katalog], [b.n.s.].

Włodzimirska Ikona Bogurodzicy, [w:] *Ikony Matki Bożej*, oprac. Jarosław Charkiewicz, tekst na http://www.cerkiew.pl/index.php?id=ikony&typ=2&i_id=24&. [dostęp 24.11.2013].

A picture on the cover of this volume: The author of the original picture: unknown. The author of the copy: Krzysztof Cudo (2004). The Title: *The Vladimir Icon of the Mother of God*. Technique: tempera on wood. Dimensions of the copy: 44 cm x 31 cm.

Obraz na okładce tego woluminu: Autor oryginalnego obrazu: nieznanym. Autor kopii: Krzysztof Cudo (2004). Tytuł: *Matka Boża Włodzimirska*. Technika malarska: tempera na drewnie. Wymiary kopii: 44 cm x 31 cm.

The Title in English: *The Vladimir Icon of the Mother of God*

Słowa-klucze: malarstwo religijne, malarstwo sakralne, Kościół Prawosławny

Keywords: religious painting, sacred painting, the Orthodox Church

Information about the Author (in English):

Anna Marta Żukowska, PhD, associate professor at the Department of Nursery School Pedagogy, the Faculty of Pedagogy and Psychology of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. She specializes in the history of the education in visual arts, in aesthetic education and art therapy. She graduated from the Institute of Artistic Education at the Marie Curie-Skłodowska University (Lublin 1978) focusing her interests on sculpture and painting, wrote her doctoral dissertation entitled *Nauczanie rysunku w polskich szkołach ogólnokształcących w latach 1918-1939* [*Teaching Drawing in Polish Schools in the Years 1918-1939*] and was granted a post-doctoral degree in humanities (in 2011) on the basis of her monograph *Rysunek i wychowanie plastyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce po II wojnie światowej* [*Drawing and Education in Visual Arts in Polish Schools after World War II*]. She was Head of the Department of Visual Arts Education at the Institute of Fine Arts, the Artistic Faculty of the Maria Curie-Skłodowska University. Her publications include: *Kształcenie i dokształcanie nauczycieli rysunku dla potrzeb szkół ogólnokształcących w II Rzeczypospolitej* (Lublin 2003) [*Educating Teachers of Drawing for the Needs of Primary and Secondary Schools in Poland between the World Wars*], *Sztuka. Edukacja. Współczesność* (editor: Lublin 2007), [*Art. Education. Contemporary Times*], *Rysunek i wychowanie plastyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce po II wojnie światowej* [*Drawing and Education in Visual Arts in Polish Schools after World War II*] (Lublin 2009), *Koncepcje edukacji plastycznej w Polsce Ludowej* (ed. Mirosława Pawlik-Zalewska, Lodz 2009), [*Conceptions of Education in Visual Arts in the Polish People's Republic*], *Edukacyjny i terapeutyczny aspekt sztuki* (editor: Lublin 2013) [*Educational and Therapeutic Aspects of Art*]. Alongside with her academic work, she develops her artistic interests in practice. Her work includes religious art such as “The Sacred Heart of Jesus”, “The Heart of Mary”, “Our Lady of the Rosary”, “Our Lady of the Priests”. These paintings are up in the Church of Our Lady of Sorrows at Krasnik. E-mail: anmartzuk@interia.pl

[English translation by Teresa Bela]

Informacja o Autorce (po polsku) / Information about the Author (in Polish):

Anna Marta Żukowska, Prof. Ph.D., prof. nadzw., doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesorka Zakładu Pedagogiki Przedszkolnej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Specjalizuje się w zakresie: historii edukacji plastycznej, wychowania estetycznego, arteterapii. Ukończyła studia pedagogiczne z ukierunkowaniem na rzeźbę i malarstwo w Instytucie Wychowania Artystycznego w Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej (Lublin 1978), doktorat uzyskała na podstawie dysertacji: *Nauczanie rysunku w polskim szkolnictwie ogólnokształcącym w latach 1918-1939*, habilitowała się w 2011 r. na podstawie rozprawy *Rysunek i wychowanie plastyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce po II wojnie światowej*. W latach 2004-2011 pełniła funkcję kierownika Zakładu Edukacji Plastycznej w Instytucie Sztuk Pięknych Wydziału Artystycznego UMCS. Monografie: *Kształcenie i dokształcanie nauczycieli rysunku na potrzeby szkół ogólnokształcących II Rzeczypospolitej* (Lublin 2003); *Sztuka. Edukacja. Współczesność* (redakcja, Lublin 2007); *Rysunek i wychowanie plastyczne w szkolnictwie ogólnokształcącym w Polsce po II wojnie światowej* (Lublin 2009); *Koncepcje edukacji plastycznej w Polsce Ludowej*, monografia zbiorowa pod red. Mirosławy Zalewskiej Pawlak (Łódź 2009); *Edukacyjny i terapeutyczny aspekt sztuki* (redakcja, Lublin 2013). Równoległe z działalnością naukową rozwija zainteresowania artystyczne. Jest autorką obrazów sakralnych: „Serce Jezusa”, „Serce Maryi”, „Matka Boska Różańcowa”, „Matka Boska Kapłańska” wyeksponowanych w Kościele Matki Boskiej Bolesnej w Kraśniku. E-mail: anmartzuk@interia.pl

Informace o autorce (v češtině) / Information about the Author (in Czech):

Anna Marta Żukowska, Prof. Ph.D., mimořádná prof., docentka humanitních věd, profesorka katedry předškolní pedagogiky Fakulty pedagogiky a psychologie Univerzity Marie Curie Skłodowské v Lublinu. Specializuje se v oblasti dějin výtvarné výchovy, estetické výchovy a arteterapie. Vystudovala pedagogiku se zaměřením na výtvarné umění v Ústavu umělecké výchovy Univerzity Marie Curie Skłodowské (Lublin 1978), doktorát získala na základě disertace *Výuka malby v polském všeobecně vzdělávacím školství v letech 1918–1939*, habilitovala se na základě práce *Kresba a výtvarná výchova v polském všeobecně vzdělávacím školství po druhé světové válce*. V letech 2004–2011 zastávala funkci vedoucí katedry výtvarné výchovy v Ústavu krásných umění Umělecké fakulty UMCS. Monografie: *Vzdělávání a dovedňování učitelů malby pro potřeby všeobecně vzdělávacích škol II. Polské republiky* (Lublin 2003); *Umění. Vzdělávání. Současnost* (redakce, Lublin 2007); *Malířství a výtvarná výchova ve všeobecně vzdělávacím školství v Polsku po druhé světové válce* (Lublin 2009); *Koncepcie výtvarné výchovy v Polské lidové republice*, kolektivní monografie v red. Mirosławy Zalewské-Pawlak (Łódź 2009); *Výchovný a terapeutický aspekt umění* (redakce, Lublin 2013). Zároveň s vědeckou činností rozvíjí umělecké zájmy. Je autorkou sakrálních obrazů Ježíšovo srdce, Mariino srdce, Matka Boží Růžencová, Matka Boží Kaplanská vystavených v Kostele Matky Boží Bolesné v Kraśniku. E-mail: anmartzuk[at]interia.pl

[český překlad: Libor Martinek]

Informácie o autorke (v slovenčine) / Information about the Author (in Slovak):

Anna Marta Żukowska, Prof. Ph.D., mim. prof., docentka humanitných vied, profesorka Katedry predškolskej pedagogiky Fakulty pedagogiky a psychológie Univerzity Márie Curie-Skłodovskej v Lubline. Špecializuje sa na oblasť: dejiny výtvarnej výchovy, estetickje výchovy, arteterapie. Vyštudovala pedagogiku so zameraním na rezbárstvo a výtvarné umenie v Ústave umeleckej výchovy Univerzity Márie Curie-Skłodovskej (Lublin 1978), doktorát získala na základe dizertácie: *Výučba malby v polskom všeobecnovzdelávacom školstve v rokoch 1918 – 1939*, habilitovala sa v r. 2011 na základe práce *Kresba a výtvarná výchova vo všeobecnovzdelávacom školstve v Poľsku po druhej svetovej*

vojne. V rokoch 2004 – 2011 zastávala funkciu vedúcej Katedry výtvarnej výchovy v Ústave Krásnych umení Umeleckej fakulty UMCS. Monografie: *Vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie učiteľov malby pre potreby všeobecnovzdelávacích škôl II. Poľskej republiky* (Lublin 2003); *Umenie. Vzdelávanie. Súčasnosť* (redakcia, Lublin 2007); *Malba a výtvarná výchova vo všeobecnovzdelávacom školstve v Poľsku po druhej svetovej vojne* (Lublin 2009); *Koncepcia výtvarnej výchovy v Poľskej ľudovej republike*, kolektívna monografia v red. Miroslavy Zalewskej-Pawlakovej (Lodž 2009); *Výchovný a terapeutický aspekt umenia* (redakcia, Lublin 2013). Zároveň s vedeckou činnosťou rozvíja umelecké záujmy. Je autorkou sakrálnych obrazov: „Serce Jezusa“, „Serce Maryi“, „Matka Boska Rózańcowa“, „Matka Boska Kaplańska“ vystavených v kostole Matky Božej Bolesnej v Krašniku. E-mail: anmartzuk@interia.pl

[trans. Ivica Hajdučeková]

Информация об авторе (по-русски) / Information about the Author (in Russian):

Анна Марта Жуковская, проф. Ph.D., экстраординарный профессор, доктор гуманитарных наук, профессор кафедры дошкольной педагогики на психолого-педагогическом факультете в Университете Марии Кюри-Склодовской в Люблине. Специализируется в области художественного образования, эстетического воспитания и арттерапии. Получила образование по резьбе и живописи в Институте художественного воспитания в Университете Марии Кюри-Склодовской (Люблин, 1978). Защитила докторскую степень на основании диссертации «Обучение рисунку в польских общеобразовательных школах в 1918-1939 годах», хабилитирована в 2011 году на основании монографии «Рисунок и художественное образование в общеобразовательных школах Польши после Второй мировой войны». В 2004-2011 годах исполняла обязанности руководителя кафедры художественного образования в Институте искусств на Художественном отделении Университета Марии Кюри-Склодовской. Монографии: «Обучение и переобучение учителей рисования для общеобразовательных школ Второй Речи Посполитой» (Люблин, 2003), «Искусство. Образование. Современность» (редактирование; Люблин, 2007), «Рисование и художественное воспитание в общеобразовательных школах Польши после Второй мировой войны» (Люблин, 2009), «Концепция художественного образования в Народной Польше» (коллективная монография под ред. Мирославы Залевской; Лодзь, 2009), «Образовательный и терапевтический аспекты искусства» (редактирование; Люблин, 2013). Одновременно с научной деятельностью занималась творчеством. Является автором сакральных произведений: «Сердце Иисуса», «Сердце Марии», «Матерь Божья Ружанцова», «Матерь Божья Капланская», выставляемых в костёле Матери Божьей Болесной в Краснике. E-mail: anmartzuk@interia.pl

[Русский перевод: Надежда Георгиевна Колошук]

Інформація про автора / Довідка про автора (українського мовою) / Information about the Author (in Ukrainian):

Анна Марта Жуковська, проф., доктор гуманітарних наук (Ph.D.), надзвичайний професор на кафедрі дошкільної педагогіки у відділі педагогіки і психології Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні. Спеціалізується в царині історії художньої освіти, естетичного виховання та арттерапії. Закінчила студії зі спеціалізацією «різьба та малярство» в Інституті мистецького виховання в Університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (1978). Захистила докторську ступінь на підставі дисертації «Навчання рисунку в польських загальноосвітніх школах у 1918-1939 роках»; габлітована в 2011 р. на підставі праці «Рисунок і художнє виховання в загальноосвітніх школах Польщі після Другої світової війни». У 2004-2011 роках виконувала обов'язки керівника відділу художнього виховання в Інституті мистецтв Художнього відділу в

Університеті Марії Кюрі-Склодовської. Монографії: «Навчання та перекваліфікація вчителів малювання для загальноосвітніх шкіл Другої Речі Посполитої» (Люблін, 2003), «Мистецтво. Освіта. Сучасність» (редагування, Люблін, 2007), «Малювання та художнє виховання у загальноосвітніх школах Польщі після Другої світової війни» (Люблін, 2009), «Концепція художньої освіти в Народній Польщі» (колективна монографія під ред. Мирослави Залевської, Лодзь, 2009), «Освітній і терапевтичний аспекти мистецтва» (редагування, Люблін, 2013). Водночас із науковою діяльністю займалася творчістю. Є автором сакральних творів «Серце Ісуса», «Серце Марії», «Мати Божа Ружаньцова», «Мати Божа Каплянська», котрі виставлено у костелі Матері Божої Болесної у Краснику. E-mail: anmartzuk@interia.pl

[Український переклад Надія Георгіївна Колошук]

Звесткі пра аўтара (на-беларуску) / Information about the Author (in Belarusian):

Анна Марта Жукоўска, праф. Ph.D., праф. назв., доктар гуманітарных, прафесар кафедры дашкольнай педагогікі факультэта педагогікі і псіхалогіі Універсітэта Марыі Кюры-Складоўскай у Любліне. Спецыялізуецца ў галіне: гісторыі выяўленчага выхавання, эстэтычнага выхавання, тэрапіі праз мастацтва. Скончыла педагогіку па спецыяльнасці скульптура і жывапіс у Інстытуце мастацкага выхавання Універсітэта Марыі Кюры-Складоўскай (Люблін 1978), ступень кандыдата навук прысуджана на падставе дысертацыі: Выкладанне малюнка ў агульнаадукацыйнай школе Польшчы ў 1918 — 1939 гадах, ступень доктара хабілітаванага атрымала ў 2011 г. на падставе даследавання Малюнак і выяўленчае выхаванне ў агульнаадукацыйнай школе Польшчы пасля II сусветнай вайны. У 2004 — 2011 гадах была загадчыкам кафедры выяўленчага выхавання ў Інстытуце мастацтваў факультэта мастацтваў УМКС. Манаграфіі: Навучанне і давучанне настаўнікаў малюнка для агульнаадукацыйных школ II Рэчы Паспалітай (Люблін 2003); Мастацтва. Выхаванне. Сучаснасць (рэдакцыя, Люблін 2007); Малюнак і выяўленчае выхаванне ў агульнаадукацыйнай школе Польшчы пасля II сусветнай вайны; Канцэпцыі выяўленчага выхавання ў Народнай Польшчы, калектыўная манаграфія пад рэд. Міраславы Залевскай Паўляк (Лодзь 2009); Адукацыйны і тэрапеўтычны аспект мастацтва (рэдакцыя, Люблін 2013). Паралельна з навуковай дзейнасцю развіваюцца творчыя інтарэсы. З’яўляецца аўтарам сакральных карцін: „Сэрца Ісуса“, „Сэрца Марыі“, „Боская Маці Ружанцавая“, „Боская Маці Святарская“, выстаўленых у Касцёле Пакутуючай Боскай Маці ў Красьніку. E-mail: anmartzuk@interia.pl

[Тлумачэнне на беларускую мову: Eugeniusz Pańkow і Olga Pańkowa]